

RZĄDOWY PROGRAM ODBUDOWY ZABYTKÓW

Nr postępowania 02/2024

Załącznik nr 4

OPIS PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA

CEL ZAMÓWIENIA

Celem zamówienia jest realizacja zadania inwestycyjnego pn. „Prace konserwatorskie kościoła pw. Rozesłania św. Apostołów oraz Sanktuarium Maryjnego na Górze Chełmskiej pw. Narodzenia NMP w Chełmie” w podziale na poszczególne części:

Część 1 - prace renowacyjne w Sanktuarium Maryjnym na Górze Chełmskiej pw. Narodzenia NMP w Chełmie

Oraz

Część 2 - prace renowacyjne w kościele pw. Rozesłania Świętych Apostołów w Chełmie.

Zamawiający oświadcza, że posiada prawo do dysponowania nieruchomościami na cele budowlane.

Lokalizacja: Inwestycja będzie realizowana w obrębie dwóch parafii znajdujących się na terenie Miasta Chełm

- 1) Parafia pw. Narodzenia NMP w Chełmie, 22-100 Chełm, ul. Lubelska 2:
Jedn. ew.: Miasto Chełm nr 066201_1
nr dz. ew. 399/2, obręb 15
- 2) Parafia pw. Rozesłania Świętych Apostołów w Chełmie, 22-100 Chełm, ul. Lubelska 55:
Jedn. ew.: Miasto Chełm nr 066201_1
nr dz. ew. 969/1, obręb 14

Prace konserwatorskie w zakresie niniejszego zapytania ofertowego obejmuje w szczególności:

- 1) Parafia pw. Narodzenia NMP w Chełmie:
 - a) rekonstrukcja okien parteru budynku dawnego Klasztoru Bazylianów przy Sanktuarium Maryjnym na Górze Chełmskiej (elewacja północna i południowa) – demontaż starych okien, wykonanie nowych okien oraz ich montaż – szerokość 1,20, wysokość 1,80, ilość 13 szt. Z wyłączeniem dwóch w części południowo zachodniej budynku;
 - b) konserwacja naprawcza gładzi okiennych okien parteru budynku dawnego Klasztoru Bazylianów przy Sanktuarium Maryjnym na Górze Chełmskiej (elewacja północna i południowa);
 - c) wykonanie drzwi zewnętrznych prowadzących do piwnic klasztoru szt. 1 . wymiary 92x185
- 2) Parafia pw. Rozesłania Świętych Apostołów w Chełmie:
 - a) Kruchta - usunięcie olejnej lamperii z użyciem past rozpuszczających i mieszanin rozpuszczalników, założenie okładów odsalających z pulpy celulozowej w miejscach oczyszczanych, ocena odsłoniętej powierzchni pod kątem możliwości rekonstrukcji dekoracji malarskiej, oczyszczenie powierzchni fresków na sucho gumkami chlebowymi i syntetycznymi, mycie powierzchni malarskich wodą destylowaną w celu usunięcia zmienionych uzupełnień i punktowań, domywanie rozpuszczalnikami, wykonanie napraw w obrębie tynków – naprawa rys i spękań z użyciem zaprawy wapiennej, modyfikowanej, uzupełnienia w miejscach ubytków

zaprawą j.w., punktowanie kropeczką farbami laserunkowymi ubytków polichromii, tapowanie w przypadku większych fragmentów, uzupełnienie złoceń na paseczkach glifu wejściowego, zaproponowanie i wykonanie uzupełnień kolorystycznych po usunięciu olejnej lamperii.

- b) Figury kamienne z posągami MB Łaskawej i św. Józefa Kalasantego – zakres obejmuje kompleksowe działania konserwatorskie, m.in.: Figury - wstępne wzmocnienie zagrożonych fragmentów preparatem o charakterze hydrofilnym, dezynfekcja powierzchni preparatem o szerokim spektrum działania, usunięcie na sucho rozluźnionych kolonii mikroorganizmów, umycie z użyciem detergentu i oczyszczenie przy użyciu miękkich szczotek. a następnie doczyszczanie ręczne narzędziami sztukatorskimi z zagłębieniami, uzupełnienie ubytków z rekonstrukcją formy materiałem dobranym parametrami do kamienia – kity wapienne z różnymi wypełniaczami mineralnymi, SCALENIE KOLORYSTYCZNE MIEJSC UZUPEŁNIANYCH, ZABEZPIECZENIE HYDROFOBOWE CAŁOŚCI; POSTUMENTY - WYKONANIE INWENTARYZACJI POMIAROWEJ PROFILI, USUNIĘCIE WTÓRNYCH TYNKÓW AŻ DO POWIERZCHNI ORYGINALNYCH. NA TYM ETAPIE ODCZYTANIE KOLORYSTYKI cokołów. wzmocnienie podłoża, wymiana zlasowanych cegieł, uzupełnienie tynków zaprawą wapienną, modyfikowaną, rekonstrukcje profili i form, nałożenie warstwy podkładu i przywrócenie oryginalnej kolorystyki wg. zachowanych śladów

Parafie posiadają decyzje Konserwatora zabytków na realizację prac opisanych powyżej.

Aktualny stan zachowania i zagrożenia zabytku:

- 1) Parafia pw. Narodzenia NMP w Chełmie
Budynek klasztoru pochodzi z XVII w. Obecnie przeznaczony jest do kapitalnego remontu. Prace remontowo – konserwatorskie trwają od 2013r. intensywności nabrały od 2022r. Dobiegły końca prace związane z konserwacją i izolacją, na ukończeniu jest porządkowanie i konserwowanie substancji zabytkowej w dwupoziomowych piwnicach klasztoru, gdzie na dolnym poziomie zachowana jest najprawdopodobniej wewnętrzna studnia, oraz pozostałości systemu grzewczego. Odkryto i udostępniono korytarz łączący klasztor z katedrą. Zaprojektowane prace o których mowa mają na celu odkrywanie piękna historycznego budowli z przeznaczeniem do praktycznego zastosowania.
- 2) Parafia pw. Rozesłania Świętych Apostołów w Chełmie
 - a) Kruchta - Numer rejestru zabytków: B/91 Technika : fresk, Data powstania: 1758 r., Autor: Józef Mayer. Dekoracja obejmuje sklepienie kruchty, gify wejścia głównego i fragmenty ścian po obydwu stronach wejścia. Od strony nawy kruchtę wyznacza wiatrołap wykonany z drewna z przeszkleniem.
Malarstwo architektoniczne – iluzjonistyczne z główną sceną modlitwy grzesznika i faryzeusza przed ołtarzem z tablicami Mojżeszowymi. W nadprożu glifu wejściowego kartusz obramowany roccailami z inskrypcją „Josephus Meier Pinxit 1758”.
Polichromie wykonane techniką fresku, utraciły w dużej mierze charakterystyczną laserunkowość po przeprowadzonych pracach restauratorskich. Uwidoczniły się wyraźnie partie retuszowane i uzupełniane, które pociemniały i są mocno kryjące. Największe zniszczenie nastąpiło w obrębie glifu wejściowego i kropielnic, gdzie część dekoracji została zamalowana lamperią olejną, a w płycinach glifu zamalowano

poziome złożone paski. Z dekoracji półokrągłych wnęk kropielnic zachował się tylko ryt w tynku. Powierzchnia dekoracji jest zabrudzona z licznymi pęknięciami powierzchniowymi i kilkoma głębszymi w strukturze tynku. W partii wejścia warstwy uzupełniane łuszczą się i odpadają płatami.

- b) Dwie późnobarokowe figury, ustawione przed frontem kościoła, przedstawiające patrona pijarów św. Józefa Kalasantego i Matkę Boską Łaskawą – wpis do rejestru zabytków A/16 -148. Rzeźby wykonane z wapienia typu zlepniec, charakteryzującego się bardzo niejednorodnym, grubym kruszywem. Powierzchnia o bardzo mocno wymyłym spoiwie z licznymi wykruszeniami. Struktura kamienia osłabiona z licznymi mikropęknięciami i większymi szczelinami. Na mocno chropowatej powierzchni z łatwością osadzają się mikroorganizmy typu glony i porosty, których kolonie poprzez procesy metaboliczne prowadzą do ciągle trwającego procesu rozpuszczania spoiwa i postępującej degradacji struktury kamienia. Poza tym pociemniałe, grube naloty w dużym stopniu wpływają na odbiór estetyczny rzeźb. Postumenty grubo otynkowane zaprawami cementowymi, szczelnymi i zbyt mocnymi w stosunku do podłoża. Formy architektoniczne zniekształcone, profile źle odczytane.

Pod wtórnymi zaprawami tynk oryginalny zlasowany, zagrzybiony. Dolne partie zawilgocone – zabruk położony zbyt wysoko w stosunku do części cokołowej.

Dane o zabytkach:

- 1) Sanktuarium Maryjne na Górze Chełmskiej pw. Narodzenia NMP w Chełmie – wpisane do rejestru zabytków pod numerem A/568 jako - zespół d. katedry greckokatolickiej na Górze Katedralnej: kościół pokatedralny, ob. paraf. pw. Narodzenia NMP z wystrojem wnętrza i ruchomościami, dzwonnica, d. klasztor bazylianów, zabudowania gospodarcze – dwa budynki, d. Brama Uściługska (Brzeska), d. pałac biskupi, budynek d. muzeum eparchialnego, mur otaczający d. cmentarz kościelny od pn-wsch., drzewostan w obrębie zespołu. Centralnym miejscem współczesnego Chełma jest łagodne wzniesienie, zwane Górką Chełmską, a w przeszłości Górką Katedralną lub Starościńską. W czasach carskich używano również określenia Góra Soborowa. Jest to miejsce narodzin i malownicze zwieńczenie Chełma. Głównym obiektem jest górująca nad miastem majestatyczna późnobarokowa BAZYLIKA P.W. NARODZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARIJ PANNY, której początki sięgają XIII w., kiedy książę Daniel Romanowicz ufundował cerkiew Bogurodzicy, służącą następnie biskupom prawosławnym i unickim. Istniejący obecnie obiekt powstał w latach 1735-1756 według projektu Pawła Fontany. Fundatorem świątyni był unicki biskup chełmski Filip Wołodkowicz, a pracami budowlanymi kierował Tomasz Rezler. W świątyni miała miejsce koronacja cudownego obrazu Matki Boskiej Chełmskiej w dniu 15 września 1765 r. Po likwidacji unii przez władze carskie w 1875 r. kościół gruntownie przekształcono, nadając mu charakter bizantyjsko-ruski i zamieniając na sobór prawosławny. W 1919 r. kościół został przekazany katolikom i początkowo opiekę nad nim sprawowali jezuita. W 1931 r. erygowano parafię Narodzenia NMP. Mimo usunięcia wielu pierwotnych elementów, szczególnie drewnianego wyposażenia autorstwa Michała Filewicza, świątynia stanowi niezwykle cenny zabytek architektoniczny. Bazylikę otacza wianuszek budynków, wśród których zwraca uwagę barokowa BRAMA UŚCIŁUGSKA, najstarsza budowla miasta, pochodząca z ok. 1616 r. Brama wkomponowana jest w ciąg budynków gospodarczych, powstałych w XVII-XVIII w. Wschodnia część zabudowań mieści oddany do użytku w 1997 r. Dom Pielgrzyma. Szczególnie malowniczy jest budynek

południowy, otwarty od strony dziedzińca krużgankiem arkadowo-filarowym. Od zachodu łączy się z nim PAŁAC BISKUPÓW UNICKICH, zbudowany w latach 1711-1730 z inicjatywy biskupa Józefa Lewickiego. Budowla o cechach klasycystycznych została rozbudowana w XIX w. i od południa graniczyła z ogrodem biskupim. Na północ od bazyliki usytuowany jest KLASZTOR BAZYLIANÓW, wzniesiony w latach 1640-1649. Powstał z fundacji biskupa unickiego Metodego Terleckiego i pierwszego rektora seminarium działającego w tym budynku, Jakuba Suszy. W 1875 r. po kasacie unii został adaptowany na cele mieszkaniowe. Później w wyniku przebudowy częściowo pozbawiono go cech stylowych. Jest to piętrowy budynek posiadający kolebkowo-krzyżowe sklepienia. Na piętrze zlokalizowany jest dawny refektarz przykryty kolebką z lunetami. W podziemiach znajdują się dwie kondygnacje piwnic. Obok znajduje się budynek CHEŁMSKIEGO PRAWOSŁAWNEGO BRACTWA BOGURODZICY, organizacji powstałej pod koniec XIX w. w celu rusyfikacji ziemi chełmskiej. Budowla z bogatą dekoracją architektoniczną o cechach secesji powstała w 1904 r.

- 2) Kościół pw. Rozesłania Świętych Apostołów w Chełmie – wpisany do rejestru zabytków pod numerem A/148 jako zespół popijarski: kościół, ob. paraf. pw. Rozesłania Świętych Apostołów wraz z wyposażeniem w zabytki ruchome, d. klasztor pijarów, figury kamienne z posągami MB Łaskawej i św. Józefa Kalasantego Pierwsza drewniana świątynia powstała w tym miejscu, w XV wieku z fundacji króla Władysława Jagiełły, jako pamiątka zwycięstwa pod Grunwaldem, w którym znaczący udział miało rycerstwo ziemi chełmskiej. Po jej zniszczeniu przez pożar w 1585 roku, kolejną, murowaną świątynię ufundował starosta chełmski Jan Łaszcz. Obecnie istniejący kościół powstał w latach 1753-1763 i należy do najpiękniejszych budowli zabytkowych wschodniej Polski. Wśród fundatorów znaleźli się hetman polny koronny Waław Rzewuski oraz Andrzej i Marianna Wolscy. Projekt świątyni stworzył Paweł Fontana i jest to jego jedno z najwybitniejszych dzieł. Na wystrój wnętrza składają się rzeźby i elementy drewniane autorstwa Michała Filewicza, obrazy Szymona Czechowicza oraz polichromia Józefa Mayera, nadwornego malarza króla Polski Augusta III. Niezwykle piękna bryła kościoła, którego ośmioboczny korpus uzupełniają rząd połączonych kaplic i dwie wieże, usytuowane w narożnikach fasady, do dzisiaj zachwyca kształtem, a wnętrze świątyni przyciąga bogactwem zdobień i wystroju. Całość uzupełniają dwie figury, ustawione przed frontem kościoła, przedstawiające patrona pijarów św. Józefa Kalasantego i Matkę Boską Łaskawą. Całe wnętrze kościoła przyozdabia polichromia wykonana przez Józefa Meiera, nadwornego malarza króla Augusta III, pochodzącego z Saksonii. Napis nad wejściem do świątyni oznajmia wchodzącym „Josephus Meier pinxit 1758 . J. Meier wykonał swą pracę z wielką starannością i umiejętnością. Na całość dzieła składają się kompozycje figuralne, obrazujące tytuł kościoła, kult Matki Bożej, św. Józefa Kalasantego. Są również krajobrazy iluzjonistyczne, architektoniczne, rzeźby, wazony, kwiatony, girlandy, muszle i kartusze wplątane w rokokową ornamentację. Kruchtę zdobi ewangeliczna scena faryzeusza i celnika z napisem „Deus propitius esto mihi peccatori”, czyli „Boże bądź miłościw mnie grzesznemu”, który poucza z jakim nastawieniem należy wchodzić do Domu Pańskiego.